

АСОЦІАТИВНИЙ ПОРТРЕТ СТУДЕНТІВ УКРАЇНИ

Світлана Самійлик
svitlanasamiilyk@gmail.com

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Received September 15, 2016; Revised October 3, 2016; Accepted November, 26, 2016

Анотація. У статті описано асоціативний портрет такої соціальної групи як студенти України, а саме студентів ВНЗ різних регіонів країни: Житомирського державного університету імені Івана Франка, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди», Київського національного торговельно-економічного університету, Національного університету «Львівська політехніка», Львівського національного університету імені Івана Франка, а також Донецького національного університету. Асоціації було зібрано протягом 2015–2016 років за допомогою одного з найпопулярніших методів у психо- та когнітивній лінгвістиці – методу вільного асоціативного експерименту.

Ключові слова: *асоціативний портрет, вільний асоціативний експеримент, стимул, частотна реакція.*

Samiilyk, Svitlana. An Associative Image of Ukrainian Students.

Abstract. The article describes an associative portrait of such a social group as students of Ukraine, particularly the students of higher educational establishments of different regions of the country: Zhytomyr Ivan Franko State University, Hryhoriy Skovoroda Pereyaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical University, Kyiv National University of Trade and Economics, Lviv Polytechnic National University, Ivan Franko National University of Lviv, and Donetsk National University. The associations were collected during 2015–2016. For this purpose, one of the most popular methods in psycho- and cognitive linguistics, a free associative experiment, was used.

Key words: *associative image, free word association test, stimulus, frequent reaction.*

1. Вступ

Метод асоціацій поширений у багатьох галузях знань, зокрема у психології, соціології, психолінгвістиці, когнітивній лінгвістиці тощо. Цим методом послуговуються для виявлення глибинних зв'язків між концептами у психіці людини, допомагаючи встановити приховані зв'язки між явищами, образами та подіями, інакше кажучи, допомагає заірнути «вглиб» багатогранної людської свідомості. Асоціації окремо взятої людини є індивідуальними, вони відображають особистісне сприйняття зовнішнього світу, закарбоване в мозку людини; часом асоціації є настільки непередбачуваними, що асоціативний зв'язок або шлях асоціювання неможливо прослідкувати ні досліднику, ні усвідомити самому досліджуваному.

Поняття «асоціативний портрет» широко використовують у методиці викладання літератури в школі й літературознавстві для характеристики літературного героя або автора (часто – за допомогою прийому «асоціативний куц»). Поняття «асоціативний портрет» вживається також і в сучасній психо-лінгвістиці, проте різні вчені вкладають у нього різний зміст. Т. Сукаленко

(Sukhalenko 2009) описувала асоціативний портрет жінки (зокрема, зовнішності) в свідомості українців, вважаючи власне концепт *жінка* асоціативним стимулом, об'єктом аналізу – отримані реакції на цей стимул, а сукупність реакцій на стимул *жінка* – асоціативним портретом жінки. Л. Батуріна (Baturina 1999), визначаючи російський асоціативний портрет сучасної реклами, дотримується того ж принципу: асоціативним стимулом виступає сам концепт *реклама*, а аналіз сукупності стимулів на нього – асоціативним портретом реклами. На противагу такому підходу, Д. Терехова, визначаючи, як виявляються національні асоціативні портрети українців та росіян, робить це крізь призму сукупності реакцій українців та росіян на різноманітні стимули (зокрема такі, що позначають зовнішність людини) (Terekhova 1997). Е. Саліхова (Salikhova 2006) також розуміє під поняттям «асоціативний портрет» лінгвокультурну складову мовної картини світу декількох народів, виокремлену на ґрунті теоретичного узагальнення асоціативних даних представників цих народів на запропоновані стимули.

Ми вважаємо, що сукупність асоціацій на певну групу концептів (у нашому дослідженні – понять освіти), особливо тих, котрі виявилися частотними, тобто повторюваними у певній кількості респондентів, утворюють асоціативний портрет мовної особистості, а сукупність асоціацій певної групи мовців – асоціативний портрет цієї групи. Дослідження показують (Goroshko 1998, Terekhova 1997), що типи повторюваних асоціацій можуть бути гендерно, територіально та національно зумовленими, залежати від віку респондентів, їхньої професійної діяльності та соціального середовища, а іноді – від особистості самого дослідника, стану досліджуваного та форми проведення дослідження. Тому метою цієї статті було сформулювати асоціативний портрет такої соціальної групи, як студенти, а головними завданнями – проаналізувати асоціації на поняття освіти, виокремити серед них частотні реакції й порівняти отриманні дані студентів декількох регіонів України.

2. Методи дослідження

Оскільки метою нашого дослідження є сформулювати асоціативний портрет, то серед усього різноманіття асоціативних методик ми вирішили зупинитися на найоптимальнішій, на нашу думку, груповій усно-письмовій формі такого методу, як вербальний вільний асоціативний експеримент. Цей метод апробований, детально розроблений та за його допомогою можна отримати достовірні й валідні дані. Вільний асоціативний експеримент поширений через загальнодоступність та, на перший погляд, простоту обробки та інтерпретації даних.

Для дослідження було обрано пласт освітньої лексики, на що вплинуло декілька причин: освітня лексика супроводжує нас практичного протягом усього життя; основна діяльність студентів – це навчання, отже, освітня лексика входить до ядра їхнього мовлення, тому асоціативні зв'язки, за однією з робочих гіпотез, мають виявитися стрункими та міцними.

В рамках експерименту було проаналізовано 472 анкети студентів різних регіонів України: 213 студентів Житомирського державного університету імені Івана Франка, 31 студент ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди», 34 студенти Київського національного торговельно-економічного університету, 94 студенти (разом) Національного університету «Львівська політехніка» та Львівського національного університету імені Івана Франка, а також 82 студенти Донецького національного університету.

Крім того, у нашому дослідженні на різних етапах було використано частотний метод, методику генерування випадкових чисел, статистичний та зіставний методи.

3. Процедура дослідження

Вільний асоціативний експеримент проводився в декілька етапів. На першому було висунуто гіпотезу і відібрано список стимулів а за допомогою оригінального частотного методу (Nedashkivska, Samiilyk, 2015).

При проведенні дослідження експериментатор повинен базуватися на декількох змінних та декількох незмінних факторах. У нашому дослідженні ми вирішили задати такі незмінні фактори: 1) соціальна група – студенти; 2) кількість запропонованих стимулів; 3) національність – українці; 4) країна проживання – Україна; 5) лабораторні умови – студентські аудиторії ВНЗ; 6) вік досліджуваних – 17–22 роки; термін проведення – 2015–2016 роки. До змінних факторів належали: 1) регіон країни, де проживають досліджувані; 2) стать досліджуваних; 3) рідна мова; 4) спеціальності студентів (було опитано майбутніх філологів, педагогів, журналістів, психологів, логопедів, спеціалістів з комп'ютерних наук тощо). В експерименті ми маніпулювали лише таким змінним фактором, як регіон проживання досліджуваних; інші змінні фактори до уваги не брали.

Наступний етап – це власне збір експериментальних даних. Студентську аудиторію нами було обрано для проведення дослідження через ряд чинників. По-перше, вважається, що у студентів повністю сформована мовна здатність (Karaulov, 1998), тому отримані результати будуть актуальним протягом десятиліть. По-друге, студенти швидко включаються в експеримент, адже сприймати інформацію усно для них є основною діяльністю. По-третє, студенти досить мотивовані до участі в експерименті; вагомим інструментом мотивації є пізнавальний аспект: студентам завжди цікаво дізнатися щось нове, експериментатор може розказати у паузах проведення дослідження про психолінгвістику, цікаві дані асоціативних досліджень тощо, а також студентам цікаво дізнатися більше про самих себе, виходячи із їхніх реакцій.

Найзагальнішою можливою інструкцією для проведення вільного асоціативного експерименту є така, що дослідник усно називає вербально виражену реакцію, а досліджувані (реципієнти) повинні письмово відреагувати на названий стимул першим словом-асоціацією, що виникає у них в голові. Проте перед початком власне зачитування слів-стимулів досліджувані вказували свої анкетні дані, а саме: прізвище та ім'я

(необов'язково для заповнення), вік, стать, регіон проживання та походження, національність та рідну мову.

Після цього експериментатором було зачитано всі слова-стимули зі стимульного списку, розміщені у довільному порядку. Після озвучування кожного слова досліджування мали 7–9 секунд на реагування (за нашими спостереженнями, цього проміжку часу достатньо для записування слова-реакції). Стимульний список зачитувався з двома перервами, чого вимагає методика проведення вільно асоціативного експерименту.

Наступний етап передбачав підрахунок та аналіз частотних реакцій окремо за кожним регіоном країни, тобто зведених даних реакцій інформантів за регіонами. Для цього всі відповіді на кожне слово виносилися в одну таблицю, де перша колонка – стимули, чотири інші – усі реакції респондентів на кожен окремий стимул. Навпроти кожного стимулу у відповідній комірці перераховуються всі отримані в ході експерименту відповіді з вказівкою, скільки випробовуваних відповіло так само. Реакції упорядковувалися за алфавітною ознакою. Саме таким чином при обробці результатів ми встановили ті реакції, котрі були одиничними (зустрічалися лише в одного респондента певного регіону) або частотні (притаманні декільком досліджуваним).

4. Обговорення результатів

У результаті проведення експерименту було отримано майже 35 тисяч реакцій студентів чотирьох регіонів України (Житомирського, Київського, Львівського та Донецького). Проте географія походження студентів була значно ширшою, оскільки у ВНЗ зазвичай навчаються студенти не тільки того регіону, де він знаходиться. Серед отриманих реакцій у кожному асоціативному полі було виокремлено ті реакції, частотність котрих становить понад 5 % у кожному асоціативному полі для кожного регіону. Вони представлені у таблиці (див. додаток).

Виходячи з одержаних даних, бачимо, що більшість асоціативних полів мають частотні реакції, окрім асоціативних полів на стимули НАУКА, ВПЛИВ, ПРЕДМЕТ, ЗАСТОСУВАННЯ, ПІДГОТОВКА та ПОТРЕБА (у деяких з названих частотна реакція – знак «-»). Причинами цього може бути або те, що ці слова не входять до мовного ядра студентів, або через багатозначність слів асоціативне поле дуже поширене.

Багатозначність слів й омонімія впливає на асоціювання. Наприклад, пари СТИМУЛ – реакція: ГРУПА – крові (а не «академічна»), ПРОГРАМА – комп'ютер (а не лише «навчальна»), БАЛ – маскарад (а не лише «оцінка»), БЕСІДА – чай (очевидно, реакція пов'язана з популярною маркою чаю). Хоча є й такі асоціативні поля, частотні реакції котрих стрункі й однозначні: ПОЧУТТЯ – любов, кохання; МОДУЛЬНИЙ – контроль; ОСОБИСТІСТЬ – я, людина; НАВЧАЛЬНИЙ, ВИХОВНИЙ і НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ – процес, ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ і ОСВІТНІЙ – заклад; вони досягають мало не половини всіх реакцій в асоціативному полі. Деякі високочастотні

синтагматичні реакції, які можуть утворити словосполучення зі своїм стимулом (наприклад, *навчальний процес, виховний процес* тощо), можна віднести до мовних кліше.

Деякі частотні реакції збігаються повністю у студентів всіх чотирьох аналізованих регіонів, наприклад, ПРОБЛЕМА – вирішення; ТЕОРІЯ – практика, МЕТОДИКА – викладання, навчання. Деякі збігаються частково (збігаються почасти навіть ті, де несформована частотна реакція, особливо такий збіг часто виникає, за нашими спостереженнями, у студентів Львівщини і Донеччини), проте є одне асоціативне поле, де нема жодного збігу: це асоціативне поле стимулу ХАРАКТЕР.

Крім того, на деякі асоціації студентів впливає місце їхнього навчання, а саме назва навчального закладу чи структурного підрозділу, а також майбутня спеціальність. Саме тому зустрічаємо такі асоціації, як-от: ПРАКТИЧНИЙ – психолог; УНІВЕРСИТЕТ – ЖДУ, КНТЕУ, ПХДНУ, ДонНУ; ІНСТИТУТ – філології, ІКНІ; ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД – ЖДУ, КНТЕУ, ДонНУ; ФАКУЛЬТЕТ – філологічний, філології, філфак, ФЕМП, педагогіки і психології, педагогіки та психології, педагогічний, педагогічної освіти, пед. освіти.

Розмитим з «лексичної» точки зору є асоціативне поле стимулу ВИХОВАТЕЛЬ; тут зустрічаються такі реакції: *вчитель, дит. садок, садочок, дитячий садочок, в садочку, садок, діти*, проте асоціації *дит. садок, садочок, дитячий садочок, садок* позначають один і той же концепт.

Проте найвагомим результатом дослідження є те, що 73 із представлених 74 асоціативних полів мають збіги у частотних реакціях в двох, трьох або і в чотирьох регіонах. Це доводить гіпотезу, що такій соціальній групі, як студенти України, притаманні однакові або схожі типи асоціативних процесів незалежно від регіону їх походження і проживання.

5. Висновки

Отже, для опису асоціативного портрету студентів України було застосовано такий основний метод дослідження, як вільний асоціативний експеримент. Опитавши достатню кількість студентів чотирьох регіонів країни, у статті було проаналізовано реакції на 74 слова-стимули освітньої сфери. Виокремивши в кожному асоціативному полі лише ті з них, котрі виявилися частотними, нам вдалося довести, що збіги в реагуванні є в усіх асоціативних полях, крім одного поля. Це дає підстави зробити висновок, що асоціативні процеси схожі у студентів чотирьох досліджуваних регіонах і мало залежать від регіону навчання чи проживання інформантів, тобто ментально вони знаходяться в одній ідеологічній парадигмі, а усвідомлення цього факту сприяє національній самоідентифікації та регіональному згуртуванню.

Подальшими кроками дослідження може бути розширення географії вільного асоціативного експерименту, а також вирівнювання кількості опитаних за регіонами. Також перспективою дослідження може бути

порівняння частотних реакцій студентів із реакціями інших соціальних груп (наприклад, їхніми старшими колегами). Також можливим видається аналіз отриманих реакцій з точки зору інших змінних факторів: рідної мови респондентів (чи відрізняються, наприклад, реакції україномовних та російськомовних студентів), статі (які спільні та відмінні риси реакцій чоловіків та жінок) тощо. Крім того, для лінгвістів може стати цікавим аналіз конотативних та денотативних елементів значень стимулів, а також опис фрагменту мовної країни світу українців.

Література

References

1. Батурина Л. И. Российский ассоциативный портрет современной рекламы // Язык, сознание, коммуникация: Сб. статей / Ред. В. В. Красных, А. И. Изотов. . М. : Диалог – МГУ, 1999. – Вып. 7. – С. 85–99.
Baturina, L. I. (1999) Rossiiskii assotsyativnyi portret sovremennoi reklamy [Russian associative picture of modern advertisement]. *Yazyk, Soznaniye, Kommunikatsiya*, 7, 85–99.
2. Горошко Е. И. Специфика ассоциативного сознания некоторых групп русскоязычного населения Украины / Е. И. Горошко // Языковое сознание: формирование и функционирование. – М. : Ин-т языкознания РАН, 1998. – С. 186–200.
Goroshko, Ye. I. (1998). Spetsyfika assotsyativnogo soznaniya niekotorykh grupp russkoiazynchnogo naseleniya Ukrainy [The specific character of some Russian-speaking groups' consciousness of Ukrainian people]. *Yazykovoye Soznaniye: Formirovaniye i Funktsyonirovaniye*, 186–200.
3. Караулов Ю. Н. Типы коммуникативного поведения носителя языка в ситуации лингвистического эксперимента / Ю. Н. Караулов // Этнокультурная специфика языкового сознания. – М. : Институт языкознания РАН, 1996. – С. 67–98.
Karaulov, Yu. N. (1996) *Tipy kommunikativnogo povedeniia nositelia jazyka v sytuatsyi lingvisticheskogo eksperimenta* [The types of communication behaviour of a native language-speaker in the linguistic experiment situation]. *Etnokulturnyya Spetsyfika Yazykovogo Soznaniya*. Moscow: Institute of Linguistics of the Russian Academy of Sciences, 67–98.
4. Недашківська Т. Є., Самійлик С. В. Проблема формування стимульного списку для психолінгвістичного дослідження / Т. Є. Недашківська, С. В. Самійлик // Психолінгвістика : [зб. наук. праць. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»]. – Переяслав-Хмельницький : ФОП Лукашевич О. М., 2015. – Вип. 18 (2). – С. 61–73.
Nedashkivska, T. Ye. & Samiilyk, S. V. (2015). Problema formuvannia stymulnoho spysku dlia psykholinhvistychnoho doslidzhennia [The issue of stimulus list forming for a psycholinguistics research]. *Psycholingvistyka*, 18(2), 61–73.
5. Салихова Э. А. Лингвокультурологическая составляющая ассоциативного портрета билингва // Вестник Башкирского университета. – № 3. – Том 11. – 2006. – С. 74–78.
Salikhova, E. F. (2006) *Lingvokulturologicheskaya sostavliayushaya assotsyativnogo portreta bilingva* [Linguocultural Element of An Associative Image of a Bilingual Person]. – *Scientific Issues of Bashkirsky University*, 11(3), 74–78.
6. Сукаленко Т. М. Асоціативне поле жінки в українській мовній свідомості / Т. М. Сукаленко // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. – 2009. – Вип. 20. – С. 639–642. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2009_20_171
Sukhalenko, T. M. (2009) *Asotsiatyvne pole zhinky v ukrainskii svidomosti* [The Associative Field of Woman in Ukrainian Consciousness] – *Scientific Issues of Ivan Ohiyenko Kamianets-*

Podilsky National University, 20, 639-642. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2009_20_171.

7. Терехова Д. І. Асоціативний портрет українця та росіянина / Д. І. Терехова // Мовознавство. – 1997. – № 6. – С. 43–50.

Terekhova, D. I. (1997) Asotsiatyvnyi portret ukraintsia i rosiianyuna [An associative portrait of a Ukrainian and a Russian]. *Movoznavstvo*, 6, 43–50.

ДОДАТОК

Таблиця 1

Найчастотніші реакції студентів України на стимули освітньої сфери (за регіонами)

Стимул	Реакції студентів ВНЗ Житомирщини (кількість реакцій)	Реакції студентів ВНЗ Київщини (кількість реакцій)	Реакції студентів ВНЗ Львівщини (кількість реакцій)	Реакції студентів ВНЗ Донеччини (кількість реакцій)
Навчання	Школа (21), університет (20), пари (11)	Університет (8), уроки (4), освіта (4)	Освіта (6), університет (6)	Університет (10), школа (8)
Клас	Учні (21), школа (21), діти (16)	Школа (16), учні (5)	Школа (21)	Школа (11), учні (8)
Освіта	Вища (49), диплом (15), знання (14)	Вища (14), диплом (9), навчання (5)	Вища (12), диплом (8), знання (7), навчання (6), наука (5)	Вища (17), диплом (7)
Навичка	Вміння (33), уміння (17), знання (11)	Уміння (9), вміння (5)	Вміння (12), уміння (7), - (7), звичка (5)	Вміння (11), уміння (6)
Особистість	Людина (55), я (49), індивідуальність (11)	Я (22), людина (8), індивідуальність (8)	Людина (15), індивід (9), я (14), індивідуальність (7)	Я (23), людина (15), індивід (6)
Дисципліна	Порядок (30), поведінка (11)	Порядок (9), армія (5)	Порядок (16), предмет (8), - (5)	Порядок (13), предмет (6)
Підручник	Книга (18), знання (15), читати (12), зошит (11)	Книга (8), знання (4), читати (4)	Книга (18), книжка (7), буквар (5), знання (5)	Книга (10), знання (7)
Дослідження	Наукове (24), експеримент (22), наука (19)	Експеримент (7), наука (5), наукове (5)	Наука (10), експеримент (6)	Експеримент (11), наука (12), наукове (6)
Уміння	Навички (30), навичка (22)	Навички (6), навичка (5), знання (4)	Навичка (14), навички (11), навички (5), знання (5)	Навичка (13), навички (9), знання (7)
Вивчення	Мови (14)	[нема частотних реакцій]	Знання (7), - (6), мови (5)	[нема частотних реакцій]
Заняття	Пара (19)	Спортом (6), пара (5), пари(5)	Пари (6), - (6), пара (5), спорт (5), спортом (5)	Пара (9), спортом (6)
Задача	Математика (39), розв'язок (23)	Математика (14), вирішення (4)	Математика (24), розв'язок (9)	Математика (12), рішення (8), розв'язок (6)
Виховання	Батьки (20), діти (18)	Батьки (10), діти (6)	Батьки (8), сім'я (6), дітей (5), діти (5)	Діти (7), мама (6)
Навчальний	Процес (75)	Процес (26), заклад (6), план (5)	Процес (25), - (9)	Процес (34), заклад (6)
Оцінка	Висока (16), відмінна (14), бал (14), 5 (11)	Бали (4)	Бал (8)	Бал (8)
Студент	[нема частотних реакцій]	Я (12), університету (6)	[нема частотних реакцій]	[нема частотних реакцій]
Школа	Вчитель (12)	Дитинство (7)	[нема частотних реакцій]	[нема частотних реакцій]

Виховний	Процес (58), захід (32)	Процес (26), захід (4), заклад (4)	Процес (33), - (7), заклад (6)	Процес (25)
Інститут	Філології (11)	Студент (4), навчання (4)	ІКНІ (7), університет (5)	Університет (7)
Викладання	Викладач (16), предмету (13)	Предмету (6), викладач (5)	Викладач (10)	Предмету (6)
Учень	Школа (21), дитина (16), вчитель (13)	Школа (6), дитина (4)	Студент (10), вчитель (6)	Вчитель (12), школа (7)
Освітній	Заклад (63), процес (18)	Заклад (17), процес (6), рівень (6)	Заклад (19), процес (12), - (8)	Заклад (33), навчальний (7)
Урок	45 хв. (24), 45 хвилин (9), перерва (10), школа (11)	45 хв. (9)	45 хв. (14), пара (7), - (6), школа (5),	45 хв. (9), 45 хв. (7), перерва (7)
Знання	Вміння (11), розум (11)	[нема частотних реакцій]	- (6)	[нема частотних реакцій]
Група	Люди (16), колектив (15), крові (15), друзі (11)	Друзі (6), крові (6), люди (4)	Крові (7), люди (7), колектив (6), ФПС (5)	[нема частотних реакцій]
Педагог	Вчитель (25), організатор (18), викладач (12)	Вчитель (13), викладач (4), навчання (4)	Викладач (7), вчитель (7), - (7), я (5)	Викладач (7), вчитель (7)
Завдання	Домашнє (15), виконати (12)	Домашнє (9),	Домашнє (11)	Домашнє (7), рішення (6)
Наука	[нема частотних реакцій]	[нема частотних реакцій]	[нема частотних реакцій]	[нема частотних реакцій]
Колектив	Дружній (56), друзі (21), група (20)	Група (9), дружній (6), друзі (6), люди (5)	Група (10)	Дружній (16)
Активність	Спорт (30), діяльність (13)	Спорт (9)	Спорт (8)	Пасивність (11), спорт (11)
Вихователь	Вчитель (18), дит. садок (11)	Садочок (5), дитячий садочок (4), в садочку (4)	Діти (7), садок (5)	Садочок (8), дитячий садок (6)
Дитячий	Садок (36), майданчик (14)	Садок (18), майданчик (5)	[нема частотних реакцій]	Садок (12), іграшка (8)
Загальноосвітній	Заклад (84), школа (39)	Заклад (24), школа (8), процес (5), рівень (5)	Школа (14), заклад (9)	Заклад (31), школа (21)
Застосування	- (12)	- (4)	- (8)	[нема частотних реакцій]
Класний	Керівник (27), журнал (15), вчитель (13), чудовий (13)	Керівник (7), друг (4)	Керівник (5)	[нема частотних реакцій]
Контроль	Знань (21)	Знань (7), батьки (4)	Знань (5)	Батьки (7), знань (7)
Начально-виховний	Процес (90), заклад (11)	Процес (41), заклад (6)	Процес (7), заклад (7)	Процес (36), заклад (9)
Методичний	Посібник (29)	Кабінет (9), процес (5)	Посібник (6)	- (7)
Педагогіка	Наука (37)	Наука (16), - (4)	[нема частотних реакцій]	Наука (15)
Підготовка	[нема частотних реакцій]	[нема частотних реакцій]	[нема частотних реакцій]	Екзамен (8)
Приклад	Математика (16)	Математика (6)	[нема частотних реакцій]	Наслідування (10)
Потреба	[нема частотних реакцій]	Необхідність (6), їжа (4), у чомусь (4)	[нема частотних реакцій]	[нема частотних реакцій]
Почуття	Кохання (36), любов (34)	Кохання (12), любов (9), гумору (4)	Кохання (5), любов (5)	Кохання (26), любов (10)
Практичний	Курс (15), дослід (13)	Психолог (10), досвід (5)	[нема частотних реакцій]	[нема частотних реакцій]

Предмет	Ручка (12)	[нема частотних реакцій]	[нема частотних реакцій]	[нема частотних реакцій]
Проблема	Вирішення (24), рішення (13)	Вирішення (13)	Вирішення (6)	Вирішення (18)
Процес	Навчання (24), навчальний (13)	Навчання (9), навчальний (4)	[нема частотних реакцій]	[нема частотних реакцій]
Семинар	Заняття (17)	Лекція (6),	[нема частотних реакцій]	[нема частотних реакцій]
Теорія	Практика (55)	Практика (15)	Практика (8)	Практика (22)
Університет	ЖДУ (29), навчання (16)	КНТЕУ (8), навчання (6), ПХДНУ (5)	Навчання (5)	ДонНУ (12), навчання (6)
Успішність	Висока (13)	[нема частотних реакцій]	[нема частотних реакцій]	[нема частотних реакцій]
Програма	Навчальна (21), комп'ютер (18), комп'ютерна (13)	Комп'ютер (4), навчальна (4), телебачення (4)	Комп'ютер (5), навчання (5)	Комп'ютер (11)
Розвиток	Особистості (11)	Особистості (6), людина (4), саморозвиток (4)	[нема частотних реакцій]	Особистості (6)
Бал	Високий (35), оцінка (33), маскарад (14)	Оцінка (13), маскарад (4)	Оцінка (12), високий (6)	Оцінка (13), високий (9)
Бесіда	Чай (29), розмова (24), робота (14)	Чай (12), співбесіда (4), розмова (4), спілкування (4)	Чай (16), розмова (5)	Чай (16), розмова (9)
Викладач	Розумний (16), учитель (15)	Вчитель (7), людина (6)	- (5)	Вчитель (10)
Здібність	Талант (25)	Талант (8), вміння (4), уміння (4)	Талант (9)	Талант (12), вміння (9)
Вищий навчальний заклад	ЖДУ (47), університет (39)	КНТЕУ (17), університет (12)	Університет (8)	ДонНУ (24), університет (12)
Вплив	[нема частотних реакцій]	Дія (4)	[нема частотних реакцій]	[нема частотних реакцій]
Дитина	Маленька (22)	Мала (4), мама (4)	Маленька (5), радість (5)	Маленька (10)
Естетичний	Смак (25), гарний (12), красивий (11)	Красивий (9), гарний (5), вигляд (4)	Гарний (7), красивий (5)	Гарний (10), красивий (6)
Інтерес	Цікавість (17), зацікавленість (12)	Цікавість (8), зацікавленість (6)	Цікавість (6), захоплення (5)	Цікавість (14)
Шкільний	Портфель (22), підручник (19), урок (14), процес (11)	Портфель (4), урок (4)	[нема частотних реакцій]	Дзвінок (6)
Класний керівник	Вчитель (23)	Вчитель (7), школа (5)	[нема частотних реакцій]	Вчитель (8)
Колективний	Дружній (12)	Договір (5), дружній (4)	[нема частотних реакцій]	Груповий (9), спільний (7)
Лекція	Нудна (12), пара (12)	Пара (7)	[нема частотних реакцій]	Пара (9)
Методика	Викладання (58), навчання (14), навчальна (11), - (11)	Навчання (8), викладання (4), - (4)	Викладання (5), психологія (5)	Викладання (19), навчання (7)
Модульний	Контроль (33), контрольна (22)	Контроль (30)	Контроль (10), тест (6)	Контроль (56)
Заклад	Навчальний (46), вищий (17), навчання (11)	Вищий (6), навчальний (6), школа (6),	[нема частотних реакцій]	Навчальний (17), вищий (8)
Практика	Школа (22), досвід (12), теорія (12)	Досвід (7), робота (5)	Літо (7)	Робота (7), літо (6)
Система	Освіти (17), - (12)	Навчання (7), оцінювання (7),	Освіта (7), освіти (6)	Освіти (6)

		освіти (4)		
Факультет	Філологічний (32), філології (16), філфак (13)	ФЕМП (13), педагогіки і психології (6), педагогіки та психології (4)	Педагогічний (6), педагогічної освіти (6), пед. освіти (5)	Філологічний (36)
Характер	Сильний (17), важкий (14), добрий (12)	Темперамент (4)	[нема частотних реакцій]	Складний (11)
Школяр	Дитина (29), учень (20), портфель (15), школа (12)	Дитина (11), учень (5), школа (5), палий (4)	Дитина (11)	Дитина (11), учень (10), малий (6)